

Bröd och Rosengård

Svartkatt

2020-09-01

Varje gång det är kravaller eller demonstrationer i Sverige som går utanför rammarna för det helt banala, så påbörjas ett skådespel med vid det här laget välbekanta roller och en sedan länge välrepererad handling.

Något händer som får en krutdurk att explodera, något blir droppen som får bägaren att rinna över. Nästan omedelbart hamnar fokus på den droppe eller den gnista som fick det hela att börja, och inte på allt det bränsle som redan fanns tillgängligt, som kontinuerligt byggs upp i arbetarklassen och förorten.

På så sätt får händelseförloppet redan från början en inramning som gör situationen till synes ofattbar. Den reaktion som kommer tycks vara helt oproportionerlig med det som orsakade den. Den utlösande faktorn misstas – medvetet eller omedvetet – för de bakomliggande orsakerna. En koranbränning? En rondellhund? En svart man som mördats på andra sidan Atlanten? En man med kniv som skjutits av snuten, eller något annat anstötligt men inte ovanligt polisingripande?

De som reagerar blir ett tomt blad som plötsligt och obegripligt går till handling. Deras ilska och energi ses som närmast monstruös, en kraft lika förkastlig och okontrollerbar som omöjlig att förklara. En slags ursprunglig ondskas. Skyllfönster krossas, bilar brinner, det blir kanske sammandrabbningar med polisen. Varför gör de så, ligisterna?

Nu är kulisserna målad, och ridån går upp. Skådespelarna intar snabbt plats på scenen, och föreställningen kan börja. Det blir en pjäs om att utdefiniera. På ena sidan hittar vi de som snabbt identifierar ”de andra” och fokuserar på dem. Dessa andra är de som inte kan vara svenskar, det muslimska hotet, alternativt våldsamma vänsterextremister samt landsförrädare. Händelsen fungerar som bekräftande för den redan befintliga världsbilden, och ropen skallar: ”Orcherna anfaller!” Varje klirrad fönsterruta eller bränd bil kan bara besvaras med rop på våld och repression av de grupper som utdefinierats, och här försöker man gärna definiera brett och göra skulden kollektiv och essentiell.

På andra sidan finns de goda liberalerna, centristerna, och allehanda ”*ledare från civilsamhället*”. De är lika snabba med utdefinierandet, men gör det som en negation av högerextremisternas. De goda förortsborna, de goda demonstranterna, måste till varje pris skyddas och skiljas från de andra. Det finns eventuellt skäl till missnöje, men de goda uttrycker detta respektfullt, snällt och harmlöst, på ett sätt som inte stör eller upprör. De använder ”*de rätta kanalerna*”, det vill säga de kanaler som tillhandahålls av det system som ligger till grund för orättvisorna. De har förlorat i ett riggat monopolspel, och antar utmaningen att spela en omgång till.

Men de onda, de kommer alltid utifrån. De som gör våldsamt motstånd – och våld här inkluderar varje liten krossad ruta eller trotsig gest mot våldsmonopolet – är varelser av en annan värld. Det är inte riktiga demonstranter, de är bara där för att bråka. Det är inte de som bor i orten. De är inte riktiga muslimer. De är kriminella, de är orcher från ett land som ingen riktigt vet var det finns. Som ett Mordor som ingen kan hitta på kartan.

Den här andra positionen är mer komplex. Här ryms förstås en genuin rädsla för det första utdefinierandet – att alla kollektivt ska få skulden för det som hänt, och att rasister eller det etablissemang som angräps ska få vatten på sin kvarn, med exempelvis ytterligare repression eller rasistiska attacker som följd. Det finns också en aspekt av att söka legitimitet från just etablissemang, och en rädsla för att militant agerande kan stänga de redan smala stigarna in i maktens korridorer. Det äventyrar nästa runda av monopolspelet. Det är en slags respektabilitetspolitik, vars konsekvenser – oavsett avsikterna – bidrar till splittring, alienation, och till att sätta en tvångströja på människor.

Den här pjäsen har många år på nacken, och replikerna känns igen för den som följt sociala rörelsers historia. I USA kallas dessa mytiska orcher för "outside agitators". Så vanligt var det här sättet att utdefiniera och försöka skilja på det Goda och det Onda, på de svarta som protesterade korrekt mot rasdiskriminering, och de som var bråkiga, att Martin Luther King, själv ofta utdefinierad som en sådan agitator, kände sig tvungen att kommentera det hela. Han noterade att anklagelsen inte bara var missvisande, utan att den också missade poängen:

Allt som påverkar den ene direkt, påverkar alla indirekt. Vi har inte längre råd att leva med denna snäva, inskränkta idé om agitatorer utifrån. Ingen som lever i Förenta Staterna kan någonsin anses vara en outsider var som helst inom dess gränser.

Långt innan MLKs dagar anklagades den arbetarrörelse som i USA agerade för 8 timmars arbetsdag för att vara infiltrerad av agitatorer utifrån – ett budskap som via den etablerade pressen kunde lägga grunden för den aggressiva linje som bland annat ledde till Haymarket-massakern i Chicago 1886, där polisen sköt rakt in i en folkmassa och dödade civila, samt de efterdyningar där 6 organisatörer på falska grunder pekades ut för delaktighet i ett bombdåd och dömdes till döden.

Bra mycket tidigare än 1886 användes samma linje mot bland annat Frederick Douglass och andra slaverimotståndare i södern. Varken arbetare eller slavar kunde alltså enligt denna linje få för sig att de förtjänade bättre, utan att det behövde gömma sig någon skumrask agitator i bakgrunden. Höjdpunkten för detta skulle kunna sägas sammanfalla med kalla kriget i det som kom att kallas McCarthyism, och det sätt på vilket kommunister kunde hittas i varenda fråga av vikt, och alltid, per definition, beskrevs som ett hot utifrån.

I USA har den här trenden återigen aktualiserats i och med de månader av protester som satte igång efter att George Floyd mördats i Minneapolis i slutet av maj. Agitatorerna från utsidan är alltså allestädes närvarande.

Det här är inte bara en metod att utdefiniera en fiende, eller utdefiniera metoder och företeelser som inte anses "*politiskt respektabla*" från de egna leden, utan också

– ibland medvetet och ibland omedvetet – ett sätt att diskreditera de människor som närmast berörs, och förklara dem oförmögna att på egen hand bedriva och organisera militant motstånd. Det är ett sätt att inhägna sociala kamper, och att lägga en våt filt över dem.

När det här sker i svenska förorter idag så sväljer många resonemanget med hull och hår, utan att märka hur det historiskt placerar dem på fel sida om precis varenda rörelse för social rättvisa som de antagligen tror sig stödja. Riktiga kvinnor skulle aldrig agera som suffragetterna. Riktiga arbetare skulle aldrig beväpna sig och bryta mot lagar. Riktiga svarta skulle aldrig delta i kravaller eller upplopp. Riktiga muslimer skulle aldrig drabba samman med polisen. Riktiga förortsbor skulle aldrig bränna bilar.

Verkligheten är att sociala rörelser och kamper eller enskilda kravaller aldrig har några tydliga skiljelinjer. De har inget tydligt ”innanför” och ”utanför”. De är som vatten, som sipprar in, trängs undan, tar en annan väg och torkar ut. Som ebb och flod. De utgörs av en mångfald av uttryckssätt och taktiker. De består av planerade såväl som spontana ögonblick. De innehåller nästan alltid olika sorters opportunister, och en mindre andel folk som inte kan sägas stå i kampens centrum, rent geografiskt eller socialt, men det finns nästan aldrig belägg för att dessa har spelat en avgörande roll för rörelsen eller händelsen.

När alla sidor på det här sättet utdefinierar och svartmålar det som sker, kan det ironiskt nog få effekten av en självuppfyllande profetia. Utdömda av hela etablissemanget har dessa människor i förorten bara varandra. De som inte visar sin solidaritet, försöker förstå och försöker knyta band, som inte tillsammans försöker formulera problem och lösningar, lämnar walk-over till andra krafter som gör det. Det är lätt att för utomstående underskatta den solidaritet och samhörighet som kan finnas i förorten, men det är lika lätt att också underskatta utsattheten. Var tror ni vissa av dem kanske vänder sig för att få känna gemenskap och förståelse, för att få något slags utlopp för den frustration som ständig repression, ekonomisk exploatering och alienation ger upphov till?

Vi behöver förkasta både rasistiska och patriarkala stereotyper om kamp och rörelse. Vi behöver också vägra utdefiniera militanta delar av en rörelse, och istället stå upp för en mångfald av uttryck och taktiker. Vad de svenska förorterna behöver är inte moraliserande i tv-soffan, på ledarsidan, eller från nån dammig partilokal, utan solidaritet och deltagande från en rörelse som på allvar tar sig an problemen som döljer sig bakom protesterna och upploppen. Istället för att köpa allt vi ser utspela sig på scenen, behöver vi själva sluta vara passiva åskådare och också intressera oss för det som döljer sig i kulissen.

Det här gäller också en del till synes radikal vänster, som på samma sätt, men med annat språkbruk ofta avfärdar upplopp i förorter. Det blir mest tydligt bland de som i exempelvis Gula Västarna ser en arbetarklass som vänstern tappat kontakten med, samtidigt som bilder vevas av hur västarna blockerar gator och slåss

med snuten på ett sätt som närmast för tankarna till scener från Braveheart. Men när unga i förorten är ute på gatorna eller bränner bilar blir de avfärdade som ett förtäpptat "trasproletariat".

Den som inte kan se en dimension av klass när fattiga, segregerade förorter står i brand, när de möter repression från snuten och fördömanden från ett enat etablissemang, den tittar redan på konflikten med maktens glasögon. Inte bara det, den har redan också antagit en del problemformuleringar som skiftar fokus från just socioekonomiska förhållanden och rasistiska strukturer, till en som i bästa fall sprungit vilse jagandes etablissemangets respekt, och i värsta fall utdefinierar onda och goda, inte sällan längst med etniska linjer.

Det som skedde på Rosengård är bara den senaste i en lång rad av liknande händelser. Det är svårt att veta exakt vad som hände för den som inte var på plats. Men om en ska tro det fåtal journalister som ens tagit sig in och verkligen diskuterat frågan med människor på Rosengård, eller de få röster som hörts från de som deltog, så verkar de flesta mena att upploppen, om vilka åsikterna går isär, provocerades fram av snuten, och egentligen inte var ett svar på koranbränningen så mycket som på exempelvis Operation Rimfrost och ständiga trakasserier från snutens sida.

Det rapporteras även om att ett antal islamister var på plats, och att en antisemitisk ramsa sjungits vid några tillfällen. Detta är förstås både sorgligt och fullständigt oacceptabelt. Men de flesta på plats verkar ha varit vanliga unga människor från Rosengård. Poängen är hursomhelst inte att göra en detaljstudie av just detta upplopp, eller att måla det som enbart positivt eller enbart negativt. Poängen är att placera det i ett större sammanhang, i en trend, som en del av en rörelse som kan säga oss något om samtiden.

När de gula västarna marscherat på Frankrikes gator har det hela tiden funnits farhågor om att högerextremister ska infiltrera rörelsen och använda den som ett verktyg för att nå bredare folkgrupper. Trots att rörelsen delvis varit problematisk på olika sätt, så har partier och organisationer från hela den politiska skalan försökt göra anspråk på den och se sig själva i den.

När vi tittar på vad *alla* försöker göra eller försöker undvika kan vi hitta intressanta saker. Alla vill göra anspråk på de gula västarna. Alla fördömer upploppen i svenska förorter. Men egentligen är de två sidor av samma mynt. De bryter med traditionella politiska uppdelningar och är svåra att definiera och fånga in. De bygger båda på genuina socioekonomiska problem, men får utlopp på ett brokigt sätt och kan dra åt olika håll beroende på hur de bemöts och hur de interagerar med samhället runtomkring sig.

Anledningen till att den ena omfamnas och den andra än så länge förkastas kanske inte är så svår att förklara. Å ena sidan har det att göra med de högerpopulistiska vindar som flyttat fokus på vad som är gångbart att säga och göra. Men

framför allt är en rörelse som brutit sig in i mainstream och marscherar i storstädernas centrum omöjlig att ignorera, medan protester och upplopp i förorterna än så länge inte har samma tyngd och lättare kan avskrivas utan närmare engagemang. Det är politiskt billigt att förkasta, och tvärtom väldigt dyrt att ens försöka nyansera.

Samtidigt är viktigt att inte bara se på upplopp i förorten för vad de är idag och vad de är på ytan, utan också vad de är ett tecken på och vart de är på väg. I de här oroligheterna sammanförs i princip alla de stora frågorna i den politiska samtiden. Statens undandragande av välfärdstjänster och utökandet av repression, nyliberalismens privatiseringar och utförsäljningar, ekonomisk såväl som etnisk segregation och rasism, och olika patriarkala strukturer.

Förorten är en frontlinje i en mångsidig social kamp. Vilka gemenskaper som slår rot här, vilken typ av repression som används, vilka konfliktlinjer som uppstår, och vilka subjekt som formar och formas av dessa linjer, kan bli vägledande för hur det kommer att se ut i resten av samhället. Vare sig en är en supporter av välfärdsstaten eller ej, så ser det alltmer ut som om frågan inte är hur och om den kan "räddas", utan vilka former av socialt omhändertagande vi kan tänka oss i dess ställe. Det är då inte en fråga om vi kan förhindra parallellsamhällen från att växa fram, utan vilka strukturella former de antar och vilka värderingar de kommer att genomsyras av.

Det här är frågor som autonoma och anarkistiska rörelser eller organisationer inte har råd att missa. Här förenas systematisk kritik av polisen i synnerhet och staten som en repressiv apparat i allmänhet, med feminism, antirasism, antikapitalism, samt byggandet av nya sorters gemenskaper och allmänningar. Det är i förorterna sådant behövs som mest idag, och det är här uppbrottet redan sker. Det är här frågor om hur arbetarklassen kan lyckas eller misslyckas med att formera sig i motstånd mot stat, kapital, patriarkat och rasism under de kommande åren i samhället i stort både ställs och besvaras.

Anarchist Archive

anarchist-archive.org · anarchist-archive@riseup.net